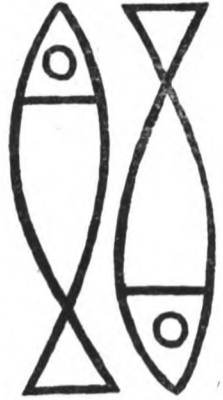

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

En toen hij nog ver af was zag zijn vader hem

Het verhaal van de boerenzoon die de wijde wereld introk heeft de Joden die het uit Jezus' eigen mond hoorden zonder twijfel hevig geboeid. Het gaat daarin immers over een brok echt joods leven. Jezus voert een rijke erfboer ten tonele, een man die eigenaar is van een grote hofstee, een stoet slaven bezit en op wien uitgestrekte landerijen ook nog een groot aantal dagloners werkt.

Naar het toen geldende recht zal deze boerderij later het eigendom worden van de oudste zoon. Die zal woonhuis, schuren, land, vee en alles wat verder voor een goede bedrijfsvoering nodig is erven. Van wat zijn vader bóven dit alles bezit zal die oudste zoon voorts ook nog een dubbele portie ontvangen. De rest was voor de tweede zoon. Die kwam er naar onze begrippen dus wel erg bekaaid af. Maar — zo was in Israël nu eenmaal het erfrecht.

De jongste zoon van deze boer voelt er blijkbaar weinig voor later bij zijn broer op de familieboerderij te blijven. Als hij volwassen is vraagt hij daarom van zijn vader het deel van diens goed dat hij zou ontvangen wanneer het op dat moment als een erfenis tussen hem en zijn broer moest worden verdeeld. Indien zijn vader aan dat verzoek voldoet zal alles wat zijn vader daarna nog bezit voor zijn broer zijn.

In wat die jonge man zo vraagt steekt niets verkeerd. Heel veel jonge joden uit die tijd deden precies zo. Dat waren zelfs meestal de flinksten. Ze bedankten er voor in een afhankelijke en ondergeschikte positie op het bedrijf van hun oudste broer te leven. Ze wilden eigen baas zijn. Wat ze dan op hun verzoek zo uit het bezit van hun vader ontvingen maakten ze te gelde, trokken het overbevolkte heilige land uit en begonnen, meestal in de handel, een nieuw bestaan. Welnu zo iets had blijkbaar ook de jongste zoon uit de gelijkenis in de zin.

Wanneer alles nu met hem naar wens ging zou hij in het vreemde land met de dochter van een daar levende jood trouwen. Hij zou voorts proberen zich met hard werken een flink vermogen te verwerven. Op ongeveer zestigjarige leeftijd zou hij zijn zaak aan zijn oudste zoon overdoen om daarna naar Palestina, liefst naar Jeruzalem, terug te keren. Want in het heilige land wilde hij zijn levensavond doorbrengen en begraven worden.

Met déze jonge man loopt het evenwel helemaal mis. In plaats van te werken verbeemt hij met slechte vrouwen alles wat hij van zijn vader ontving. Hij is ten slotte straatarm en wordt een vagebond. In de diepe misère waarin hij verzonk dringt hij zich op aan een burger van dat land. Dat wil zeggen: aan een *heiden*! Hij wordt verzorger van diens varkens. Maar zelfs het varkensvoer wordt hem niet gegund.

Wat deze jonge man deed was in de ogen van de orthodoxe joden verschrikkelijk. Dat

hij een liederlijk leven leidde was reeds erg. Maar veel erger is dat hij het geloof van de vaders verloochent, zich op allerlei manier gruwelijk verontreinigt en in feite een heiden wordt.

Maar na korter of langer tijd komt in zijn leven de grote wending. Jezus tekent die zo prachtig: de verloren zoon *komt tot zichzelf*. Dat wil zeggen: hij ontdekt de volle, echte werkelijkheid van de situatie waarin hij zich bevindt. En bovenal omtrent eigen leven en levensgang. Dat nieuwe inzicht vertolkt hij in de woorden waarin hij het totale faillissement van zijn leven belijdt, maar tegelijk, als in één adem, de radicale ommekeer daarin uitsprekt. Hij zegt die aangrijpende woorden: Ik zal opstaan en naar mijn vader gaan en tot hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en voor u, ik ben niet meer waard uw zoon te heten: stel mij gelijk met een van uw dagloners.

Wat deze verloren zoon zegt is echt. Want hij beoordeelt niet alleen de situatie waarin hij verkeert scherp en juist — hij neemt ook een besluit en voert dat onmiddellijk uit. Want hij staat op en gaat op weg naar zijn vader. Dat wordt een tocht die een ononderbroken, vernietigende zelfveroordeling en zelfverloochening is. Maar tegelijk ook een appèl op de barmhartigheid van zijn vader!

Zo komt hij ten slotte, alle valse schaamte overwinnend, in de buurt van de oude bekende boerderij, zijn ouderlijk huis. En dan gebeurt het wonderlijke en heerlijke: Als hij nog heel ver weg is ziet hem zijn vader. En zodra deze zijn verloren zoon in het oog krijgt vliegt hij naar zijn kind toe, sluit hem in zijn armen, geeft hem geen gelegenheid zijn schuldbelijdenis te voltooien en neemt hem weer ten volle aan als zijn kind.

* * *

In dit verhaal heeft Jezus in de figuur van de vader de levende God getekend. Maar tegelijk ook zichzelf. Want wat God in deze wereld doet ter verlossing van de wereld doet Hij door Jezus Christus. Jezus zegt: Zo ontzaglijk goed als die vader was, zo goed is nu de hemelse Vader, zo goed en barmhartig ben ik.

En die jongste zoon — dat is de mens die door zijn hemelse Vader als kind werd aangenomen, die Hij dompelde in zijn liefde, voor wie Hij alles wilde zijn en die Hij naar het volmaakte geluk wilde leiden.

Maar die jongste zoon is ook de mens die het goed van zijn Vader op schandelijke wijze in den vreemde misbruikt en verdoet, wiens leven daardoor een ruïne is geworden en die nu de ondergang tegemoet rent.

Die jongste zoon is daarbij ook de mens die ondanks alles wat hij doet toch door God op de donkere wegen van zonde, misère en ondergang die hij zelf had gekozen niet wordt losgelaten.

Hij is de mens die ten slotte door God in

een diepte wordt geleid waarin hij hopeloos vastloopt en eindelijk, eindelijk — want hij ging met hardnekkige koppigheid de weg van het verderf op — wordt staande gehouden en stuk breekt.

En bovenal is deze verloren zoon de mens die toen in zijn leven alles was misgegaan, toen hij één brok ellende was geworden, toen alles om hem nacht was en alle wegen waren opgebroken toch opstaat en terugkeert naar zijn Vader.

Wanneer je aandachtig luistert naar de woorden van Jezus gaat het als vanzelf voor je leven en schitteren hoe het kwam dat het met die jonge man zo ging. Dat is gekomen door de overmacht van de grote liefde van zijn Vader!

De jongste zoon uit de gelijkenis had vroeger voor die liefde nooit goed oog gehad. Och, misschien waren er nooit scherpe conflicten tussen Vader en zoon gerezen. Misschien had die jongen zo af en toe wel eens gezegd dat zijn Vader een goeie baas, een beste ouwe heer was. Maar de brandende liefde van zijn Vader, een liefde die nooit iets vroeg, maar alleen geven wilde, een liefde die leven, licht, vreugde voor zijn kinderen is — die liefde had deze zoon nooit echt gezien, nooit echt gekend. Ook in deze jonge man was er dat dwaze, dat krankzinnige dat hij het allergrootste en allerrijkste dat een mens ooit ontvangen kan en dat hem echt, menens wordt aangeboden, ja, opgedrongen, onnadkend en onverschillig veracht. Daarom was hij ten slotte de weg opgegaan die als niets tussenbeide komt onherroepelijk leidt naar de zinloosheid, de walging, de ondergang.

Maar zie, op een geheimzinnige manier was de liefde van de Vader toch in het leven van deze jongen gebleven. Ze was met hem meegegaan toen hij ver weg zwierf in het vreemde land. Ze had hem nooit losgelaten. Ze had ononderbroken de weg gezocht naar zijn hart. Al merkte die jongen daar lange tijd, misschien wel jaren weinig van, die liefde was in het beeld, de daden, de woorden van de Vader die hij niet kon vergeten toch blijven trillen, lichten, trekken. Ja, naarmate de nood hoger klom en het uitzicht duisterder werd drong de liefde van zijn Vader zich met steeds groter kracht aan hem op. Later zou deze jonge man zien, dat de liefde van zijn Vader al de rampen die hem als mokerslagen hadden getroffen, had gebruikt om de weg naar zijn hart open te breken. En dan, als hij geheel aan het eind is gekomen, als hij hopeloos is vastgelopen, als het huis dat hij bouwde volledig is ineengestort en pikzwarte duisternis hem aan alle kanten omvangt, dan breekt de liefde van de Vader zich triomfantelijk baan naar zijn hart. Dan ziet hij zijn Vader zoals hij die nog nooit had gezien. Hij ziet hem voor het eerst zó als hij werkelijk is. Hij ziet eindelijk diens wonderlijke allesoverwinnende liefde. Hij ziet die in zijn daden. Hij hoort die in zijn woorden. Hij ervaart die in haar alle weerstanden brekende kracht.

En dan kan hij tegen die liefde niet meer op.

Hij gaat daarvoor door de knieën.

Hij geeft zich aan haar gewonnen.

En terwijl hij in het licht van die liefde

eindelijk zijn zonde, zijn schuld, het totale fiasco van zijn leven ontdekt en erkent, staat hij tegelijk door de onweerstaanbare kracht daarvan op en gaat terug naar zijn Vader.

Zo komt de verloren zoon na zijn lange, zware tocht weer in zijn vaderland. En als hij dan nog heel ver van huis is, dan, zo zegt Jezus, ziet hem de Vader.

Dit is een fijne trek in het verhaal.

Want waarom ziet de Vader zijn zoon als deze daar heel in de verte aankomt? Wel, omdat de jongen nooit één moment uit zijn gedachten is geweest. Omdat de Vader altijd, altijd naar huis had uitgezien. 's Morgens vroeg als hij aan 't werk ging zochten de ogen van de Vader altijd eerst dat punt aan de verre horizon waar hij zijn zoon eenmaal had zien verdwijnen. Ook overdag zwierf zijn blik steeds weer naar diezelfde plek. En als hij bij het vallen van de nacht nog éénmaal de ronde deed op de boerderij was het einde altijd weer het staren in de verte.

Zie, dáárom zag de Vader zijn zoon toen hij nog heel ver was. En daarom herkende hij hem op het eerste gezicht!

Dat woord is als een stralend licht in onze donkere wereld en in de nood en de strijd van ons leven.

Wij hebben een God die in Jezus Christus worstelt opdat de verloren zonen zijn liefde zouden zien en zich daaraan gewonnen geven.

Wij hebben een God die deze zonen, ook al is hun leven een totale mislukking geworden, ook al is het rondom en in hen pikzwarte duisternis, ook al schijnt iedere moeilijkheid om opnieuw te beginnen afgesneden, roept en omvat met zijn liefde en zo een nieuw begin met hen maakt. Er is niemand van hen met wie God niet een nieuw begin maken kan en wil.

Wij hebben een God die altijd naar ons uitkijkt en die ons als wij opstaan en naar Hem teruggaan reeds van verre ziet omdat Hij altijd naar ons uitziet.

C. V.

P.S. Het bovenstaande is de zakelijke inhoud van de toespraak welke op 1 nov. j.l. voor de radio werd uitgesproken.

Een correspondentie

(III)

In het nummer van 16 oktober werd het begin gemaakt met een correspondentie tussen ds. Van den Born en ondergetekende. In dat nummer werd een brief van ds. v. d. B. afgedrukt waarvoor hij plaatsing in „Opbouw” vroeg. Daarbij werd ook het eerste deel van mijn antwoord aan ds. v. d. B. opgenomen. Ik sprak daarin allereerst mijn vreugde uit over het feit dat mijn correspondent en ik het in de hoofdzaak van de aangesneden kwestie eens waren. Hierin n.l. dat het niet aangaat broeders die de synodaal Geref. Kerken niet zonder meer als valse kerken willen betitelen van ontrouw aan de confessie te beschuldigen. En dat het een dwaasheid zou zijn indien de Geref. Kerken als kerkleer zouden vaststellen dat de synodale kerken valse kerken zijn. Voorts toonde ik aan, een vraag van ds. v. d. B. beantwoordende, dat de dolerenden in de vorige eeuw beslist geweigerd hebben de Ned. Herv. Kerk valse kerk te noemen. Wel waren de meeste Afgescheidenen van oordeel dat de Ned. Herv. Kerk een valse kerk was. Maar zij zeiden daar veelal nog wat bij. O.a. dat de ware gelovigen in de Ned. Herv. Kerk naar hun „geestelijk leven” toch tot de ware kerk behoren, dat er in de Ned. Herv. Kerk nog overblijfselen van de kerk zijn en dat er ook kerkelijke gemeenschap is welke betrekking heeft op de verhouding welke er is krachtens genadeverbond en doop. Het was dus niet zo, zoals ds. v. d. B. meende, dat als alle gereformeerden in de vorige eeuw van opvatting waren geweest dat de Ned. Herv. Kerk géén valse kerk was wij nu allen nog Hervormd zouden zijn! De grote massa gereformeerden beschouwde inderdaad de Ned. Herv. Kerk **niet** als valse kerk maar namen desalniettemin met grote energie de reformatie der kerk ter hand. En er kwam daardoor inderdaad een gereformeerde kerk. In het vervolg van mijn antwoord wees ik er op dat wanneer men een kerk niet vals durft te noemen men daarmee nog niet zegt dat ze een ware kerk is. In de belijdenis wordt met de valse kerk de roomse kerk uit de zestiende eeuw bedoeld en we mogen een kerk alleen dan vals noemen als ze tot eenzelfde graad van afval is voortgeschreden als deze. We gaan nu met ons antwoord als volgt verder:

ware kerk?

Zoals ik in het nummer van de vorige week schreef wil ik nu wat nader op je tweede vraag ingaan.

Die begon zo: Gesteld dat de opvatting dat de synodaal Geref. Kerken ware kerken zijn ons **aller** opvatting wordt. . . .

Ten aanzien van deze onderstelling wil ik met alle nadruk zeggen dat ze ten opzichte van de opinies van ds. Meester en mij geheel **fictief**, ja, precies als de onderstelling in je

eerste vraag, voluit in strijd met de werkelijkheid is.

Ds. Meester heeft nooit beweerd of geschreven dat de synodaal Geref. Kerken ware kerken zijn. En ik evenmin. We deden dat zeer bewust niet. We zijn zeer voorzichtig met het hanteren van het oordeel „valse” kerk, maar evenzo met de titel „ware” kerk. Met zulke grote woorden, zulke zware oordelen moet men behoedzaam omgaan.

Voorts heb ik in onze kring nooit iets gemerkt waaruit zou blijken dat men de stelling dat de Geref. Kerken zonder meer ware kerken zijn tot algemeen gevoelen zou willen maken.

Wat ds. Meester en ik wel hebben gedaan dat is het zeer scherp veroordelen van wat de Generale Synoden uit de veertiger jaren — en de deze synoden volgende kerken — hebben misdreven. Daarvan hebben we ons indertijd radicaal „vrijgemaakt”. En zowel die kritiek als die vrijmaking handhaven wij ten volle.

Voorts hebben wij rusteloos gewezen op verontrustende verschijnselen in de synodaal Geref. Kerken die de kloof tussen deze kerken en de onze steeds wijder maken.

Ik noem als voorbeeld daarvan in de eerste plaats de houding van deze kerken ten opzichte van de Wereldraad van Kerken. Dat de synodaal Geref. Kerken in feite nog niet bij deze Raad zijn aangesloten is een kwestie van beleid. Principieel is de beslissing dat wél te doen reeds gevallen. De diepgaande bijbelse kritiek welke door mannen als Zuidema en Van Riessen op het oecumenisme zoals dat in de Wereldraad is belichaamd werd geleverd heeft in de gebonden Geref. Kerken geen weerklank gevonden. Het is mij een raadsel hoe een Geref. Kerk van deze Wereldraad lid kan zijn. Die „Raad” is immers naar eigen getuigenis niet maar een gesprekscentrum en ontmoetingsplaats van kerken. Neen, zij is volgens haar basisformule een „gemeenschap” van kerken. Een gemeenschap — een koinoonia — in de bijbelse zin van het woord! En hoe ter wereld kan een Geref. Kerk zo'n gemeenschap aangaan en in zo'n gemeenschap leven met kerken die de centrale momenten van het evangelie verwerpen?

In de tweede plaats wil ik in dit verband noemen de ononderbroken, intensieve en enthousiaste propaganda welke door de geestverwanten van de „18” in de synodaal Geref. Kerken wordt gevoerd. Het streven van deze mensen komt in feite neer op het loslaten van de belijdenis-kerk. De gereformeerden welke door de idealen van de „18” zijn gewonnen hebben in principe volledig gecapituleerd voor de kerkidee zoals deze in de Ned. Herv. Kerk werd geconcretiseerd. Het verontrustende van deze propaganda van

de „18” en hun aanhangers is vooral dat ze in de synodaal Geref. Kerken door geen enkele kerkelijke instantie wordt gestoord.

En om niet meer te noemen: de kerkorde welke momenteel in de synodaal Geref. Kerken fungeert tendert op bedenkelijke wijze naar een hiërarchie van de „hogere” kerkelijke vergaderingen. En die heeft in het verleden reeds zoveel ellende veroorzaakt en doet dat ook vandaag nog ononderbroken in zulk een mate dat we met scherpe kritiek daartegenover staan.

Ik heb deze dingen nog weer eens duidelijk gezegd.

Voor trouwe Opbouw-lezers bevatten ze niets nieuws. Die weten dat in ons blad rusteloos wordt gewezen op en gewaarschuwd tegen de machtige geest van het moderne oecumenisme die ook in de geref. wereld zijn duizenden verslaat. En niet minder ageerden wij tegen **elk** streven naar een hiërarchische kerkregering.

Maar het is misschien toch wel eens goed dit alles nog eens te herhalen en te onderstrepen. Want ook ten aanzien van deze dingen bloeit hier en daar de laster welig.

geen formalisme

Nu de veronderstelling waarvan je tweede vraag uitgaat niet met de werkelijkheid overeenstemt heeft, zoals van zelf spreekt, ook die vraag zelf haar zin verloren. Het spreken daarover zou een theoretische aanlegenschap zijn en daarmee zullen we ons maar niet vermoeien.

Maar ik wil over de verhouding tot de synodaal Geref. Kerken toch nog een paar opmerkingen maken.

Als ik me niet vergis dreigt ook ten aanzien daarvan het gevaar van het ook in onze kringen niet vreemde **formalisme**.

Ik bedoel daarmee het verschijnsel dat men angstvallig vasthoudt aan de „formule”, aan de „vorm”, aan het „formele” — b.v. van een waarheid, een stelling, een houding, een instelling — maar tegelijk niet voldoende, of zelfs in het geheel niet let op de „inhoud”, de „zin” van dat alles. Ja, die soms niet eens goed „kent”

Laat ik van dit verschijnsel een voorbeeld geven.

Toen ik als predikant in Haarlem stond, was daar een ouderling die een groot strijder was voor de belijdenis. De woorden „belijdenis” en „trouw aan de belijdenis” lagen hem om zo te zeggen in de mond bestorven. Hij paradeerde steeds als een verdediger van de confessie, speciaal ten opzichte van de „baardeloze knapen” welke in die tijd volgens prof. H. H. Kuyper de erfenis van Kuyper en Bavinck verachtten en die met hun ageren tegen de idee van 'n onsterfelijke en substantiële ziel waarheden loochenden die zelfs nog door heidenen werden verdedigd! Eens op een Zondagmorgen hoorde ik dat deze ambtsdrager zeer ontstemd was over een uitspraak uit de preek welke ik die morgen had gehouden. Hij was daarover in de huiselijke kring zo te keer gegaan dat een schoonzoon van hem mij kwam vragen of ik zo vriendelijk wilde zijn een poging te ondernemen de verbolgen broeder te kalmeren. Ik ging met de jongeman mee. En toen hoorde ik welk preekfragment de woede van deze ouderling had opgewekt. Het was — een passage die ik zonder dat er bij te zeggen uit de Dordtse leerregels had geciteerd! In het gesprek dat volgde bleek dat de goede man maar zeer zeer weinig van de belijdenis afwist en er nog minder van verstond. De reacties van deze broeder in dat gesprek bewezen dat zijn trouw aan de belijdenis een puur formalistische aanlegenschap was. Hij sprak er wel veel over maar hij kende haar niet en ging er in de in geding zijnde kwestie zelfs tegen in! Deze broeder was wel „voor” de belijdenis maar hij was er niet „achter”. De man was voluit een slachtoffer van het formalisme ten opzichte van de confessie.

In de kerk is nu steeds het gevaar acuut dat de mensen in dit gevaarlijke, het Geestelijk leven dodende formalisme vervallen.

Het dreigt b.v. vooral ook in verband met de Heilige Schrift. Men geeft dan hoog op van de Schrift, haar gezag, de inspiratie ervan enz. Men levert speecheen waarin hevige kanonades worden gericht op allerlei Schriftaanranders. Maar van een in waarheid **buigen** voor en **leven** uit het concrete Schriftwoord

is weinig of soms in het geheel geen sprake. Ja, achter dit formele erkennen van de Schrift als het woord van God verbergt zich vaak een in wezen zeer werelds en goddeloos leven.

Dit formalisme komt op allerlei gebied en in allerlei vorm voor. Men kan b.v. in allerlei preken, redevoeringen en toespraken indrukwekkende dingen horen over de zaken van kerk en school, staat en maatschappij, arbeid en gezin, enz. Die preken enz. zullen wel goed bedoeld zijn. Maar als je de concrete inhoud daarvan nagaat blijkt al heel gauw dat ze maar heel weinig „zeggen” over de „zaak” waar het om moet gaan. Ze zijn opgevuld met waarheden als koeien, met goed-orthodoxe uitspraken, met daverende algemeenheden. Maar ze brengen je in de actuele situatie, nood en strijd; ten aanzien van de reële vragen, geen stap verder. Wat gezegd werd was alleen maar formeel. En het werd vanwege dat formalisme zinloos en krachteloos.

Zulk een formalisme dreigt er nu ook in onze verhouding tot de onderscheidene kerk-gemeenschappen waarmee we onontwikkelaar in aanraking komen. Waarmee God zelf ons in aanraking brengt! En ten aanzien waarvan Hij ons daardoor ook verantwoordelijkheid geeft. Wij maken ons dan van zulke gemeenschappen af. Bij voorbeeld door ze met een korte formule te diskwalificeren. We zijn dan inderdaad van mening dat we van de zaak af zijn! Zulk 'n formule kan b.v. zijn „valse kerk”. We drukken die op een kerkengroep en gaan dan over tot de orde van de dag.

Ook tegen dit formalisme heb ik mij steeds gekeerd. We moeten in onze verhouding tot alle mogelijke kerkelijke gemeenschappen waarmee **God** ons in aanraking brengt, die Hij op onze weg plaatst, de opdracht aanvaarden nauwkeurig na te gaan wat ze leren en hoe ze zijn om te dan naar de Schrift, en dus ook met het ernstige streven naar een billijk te zijn, te beoordelen en zo nodig, ook, en als dat moet zelfs zeer scherp, te veroordelen.

Zo moeten we ook ten opzichte van de synodaal Gereformeerde Kerken doen.

wereldse gezindheid

Er is nog iets dat in het contact, de strijd, de soms zelfs zeer felle strijd, met de kerkelijke gemeenschappen die wij in het leven ontmoeten van essentieel belang is.

Dat is de innerlijke gezindheid, de geestelijke houding welke ons daarbij beheerst.

Het is naar de Schrift zelfs zó, dat vooral daarin over de waarde of de waardeloosheid van ons optreden wordt beslist.

Wie de Schrift en het eigen hart kent weet dat het mogelijk en helaas ook dikwijls werkelijkheid is dat we andere kerkelijke gemeenschappen tegemoet treden, daarmee polemiseren, ze bestrijden in een puur wereldse geest.

We kunnen daarbij namelijk beheerst worden door hoogmoed, hardheid, bitterheid, laatdunkendheid, wrok en haat. In onze woorden — die juist dan vaak zeer vroom klinken, zelfs wel tot gebed oproepen — kan resoneren een demonisch leedvermaak daarover dat het met zulke kerken zo grondig mis gaat. Met een zekere trots kunnen we daarbij voorts memoreren dat we zoiets reeds lang hadden voorspeld. Met kwalijk verhalen plezier worden vaak de slechte dingen die men in de andere kerken opmerkt breed uitgemeten en met een zekere meewarigheid den volke getoond. Maar als daarin „nog wat goeds voor de HERE” wordt gevonden verzwijgt men dat in alle talen. Kortom: het is dan zo dat het lot van zulke kerken ons eigenlijk niet raakt. We hebben ze afgeschreven. In de grond der zaak haten we ze.

Ik herinner me dat in de tijd toen prof. Schilder zijn uiterste best deed om met de synodale kerken in gesprek te komen een paar broeders opmerkten: Stel je voor dat ze leeruitspraken en schorsingen terug nemen. Dan zouden we ons met die synodalen weer moeten verenigen. Wat zou dat erg zijn! Ik geloof dat zo'n uitspraak onkerkelijk en onchristelijk is.

Een andere wereldse instelling ten opzichte van andere kerken is die waarin de angst een dominerende rol speelt.

Men is dan namelijk bang dat de eigen kerk — wat een dwaze uitdrukking is dat: de „eigen” kerk! — door de als concurrenten geziene andere kerken zal worden verzwakt. Men vreest dat de leden van de eigen kerk naar die andere zullen overlopen. Om dat tegen te gaan worden die anderen zo zwart mogelijk gemaakt. De diskwalificatie „valse kerk” kan daarbij goede diensten bewijzen. Maar tegelijk moeten zij die in de eigen groep gaan weifelen en niet met de nodige felheid op de tegenstanders en hun handelingen reageren, verdacht worden gemaakt en geducht de les worden gelezen. In ieder geval moet hun invloed worden gebroken.

In deze houding manifesteert zich veelal een onkerkelijke, sectarische mentaliteit — hoe hoog men ook van de kerk moge opgeven. Als dit kwaad ons te pakken heeft is de kerk voor ons in feite een „groep” geworden. Ons kerkelijk handelen gaat zich ten gevolge daarvan kenmerken door een krampachtigheid die de radicale tegenstelling is van de vrijheid, de onbevangenheid, de onbezorgdheid die aan het leven uit Gods genade, aan het echt christelijke leven, eigen is.

Onlosmakelijk hiermee is verbonden de vrees voor een werkelijke confrontatie met het evangelie van Jezus Christus. Intuïtief beseffen we dat zo'n confrontatie voor ons betekent een vernietigend vonnis over wat we tot dusver waren en deden.

het positieve voorop

De Schriftuurlijke, echt Geestelijke houding in het contact en de strijd met de andere kerken vertoont een geheel ander beeld dan het zo juist getekende.

Men ziet die levend en kleurig in de profeten, in een man als Paulus, bovenal in Jezus Christus.

De Heiland heeft altijd precies en op de man af de zonden aangewezen en die veroordeeld waar en in wie Hij die zag. Maar zoals Paulus het zegt: de Christus is daarbij altijd opgetreden met zachtheid en vriendelijkheid (2 Kor. 10 : 1). Jezus heeft zondaren en avvalligen eindeloos liefgehad. We lezen in het evangelie zelfs dat Hij een welgevalen had aan tollaren en zondaren en met hen aan een feestelijke maaltijd aanzat (Luc. 15 : 2).

Als de Heiland de diep gevallen kerk van zijn dagen ziet wordt Hij met ontferming over haar bewogen (Matth. 9 : 35-6). Ja toen Hij eens, vlak voor zijn dood, Jeruzalem naderde — de stad die het brandpunt was van gloeiende haat welke in Israël jegens Hem leefde, de stad ook die Hem straks op gruwelijke wijze de dood injagen en vervloeken zou — weende Hij over haar en riep Hij bevangen uit: Och of gij nog op deze dag verstondt wat tot uw vrede dient (Luc. 19 : 41).

En het wonderlijkste en heerlijkste dat wij in dit opzicht van onze Heiland lezen is dit, dat Hij, als Hij, na in heerlijkheid te zijn opgenomen, zijn werk op de aarde gaat voortzetten, vóór alles naar Jeruzalem gaat, de stad van zijn moordenaars! En Hij laat het dan tot haar zeggen: Gij zijt zonen van de profeten en van het verbond, dat God met onze vaders gemaakt heeft... God heeft **in de eerste plaats voor u** zijn Knecht doen opstaan en Hem **tot u** gezonden om u te zegenen, door een ieder uwer af te brengen van zijn boosheden. (Hand. 3 : 25, 26).

Waarom onze Heiland op deze liefdevolle wijze tegen de zondaren en ook tegen heel de diep gezonken valse kerk van zijn dagen optrad is uit de Schrift duidelijk. Hij werd namelijk in alles wat Hij sprak en deed beheerst door het hartstochtelijke begeren **de mensen te redden!** Hij schreef hier nooit iemand af! In oneindige barmhartigheid wierp Hij zich op de goddelozen — de hoeren, de tollaren, de zondaren — maar ook op de farizeërs en de schriftgeleerden, opdat ze niet zouden verloren gaan maar leven! In heel zijn optreden maakte Jezus het waar dat Hij niet gekomen was om de wereld te veroordelen maar om die te behouden (Joh. 12 : 47).

In dit optreden zien wij duidelijker en klemmender dan door welke andere woorden of beelden ook hoe wij moeten — neen: **mogen!** — zijn tegen de mensen en de kerken die van God en zijn Christus afdwalen.

Onze Heiland is steeds tegen één categorie mensen vlijmscherp geweest. Dat was tegen de lieden die wel Gods Naam aanriepen en

TE BERDE

„De waarheid over de Amerikanen ligt in onze eeuwige tegenstellingen, een praktisch en materialistisch volk, maar mateloos overgegeven aan mystiek, een zelfzuchtig volk, waarvan de vrijgevigheid nu al de rijkste mythen van de Oudheid blijkt te overtreffen, een op zichzelf vertrouwend volk zo vol twijfel aan zichzelf, dat wij meer dan naar iets anders er naar snakken om begrepen en gewaardeerd te worden — zoals een jongen, die in zichzelf gelooft, maar zich afvraagt of hij eigenlijk niet een mislukking is — een eerlijk volk, dat met een schok zijn eigendunk ontdekt en er naar streeft zijn code van eer opnieuw vast te stellen om niet te vervallen in zelfbedrog”.

Geven de woorden van dit citaat, ontleend aan een biografie van Lincoln niet treffend het karakter van het Amerikaanse volk en ook het karakter van de Amerikaanse geschiedenis weer?

Maar al te zeer zijn wij, Europeanen, geneigd het oog alleen maar te richten op die materialistische trek in het Amerikaanse karakter. En dan plegen we met een gevoel van morele superioriteit ons hoofd te schudden over zoveel schaamteloosheid. Maar dan vergeten wij dat er ook nog die andere trek is in het Amerikaanse karakter: het besef als natie en als maatschappij een voorbeeld te moeten zijn voor anderen, en op die manier een roeping te vervullen.

En vertoont heel de geschiedenis van Amerika niet die spanning tussen materialisme en idealisme?

Het waren deze dingen, waaraan ik moest denken, toen het bericht doorkwam dat de oud-president van de Verenigde Staten, Herbert Hoover was gestorven. Europa heeft enorm veel aan Hoover te danken gehad. Tijdens en onmiddellijk na de 1ste wereldoorlog was hij de man die de hulp en de voedselvoorziening organiseerde aan de miljoenen slachtoffers van de oorlog. En ook bij andere gelegenheden wist Hoover in zijn daden dat paradoxale in het Amerikaanse karakter te verenigen: een doelmatig en efficiënt idealisme.

Hoover was een groot organisator, een groot filantroop, en een groot Minister van Economische Zaken. Maar toch... als president van de Verenigde Staten is hij mislukt.

Deze constatering heeft met het oog op de huidige situatie iets beangstigends. Want als destijds iemand als Hoover, een man met visie, met wilskracht en grote bekwaamheden als president mislukt is, hoe zullen dan mensen als Johnson of Goldwater het leiderschap van hun land op zich kunnen nemen? Deze vraag gaat niet alleen de Amerikanen zelf aan, maar ook wij Nederlanders zijn er onmiddellijk bij betrokken. Want ook onze vrijheid, onze vrede, onze welvaart liggen, menselijkerwijs gesproken, niet in handen van een regering-Marijnen, maar in handen van de Amerikaanse president.

Wij mogen van de leider van de vrije wereld verwachten, dat hij zal bezitten moed, wijsheid, integriteit, toewijding, en de gave der bezieling, dat hij in staat zal zijn om in tijden van beproevingen alle ideële en materiële krachten te bundelen teneinde het antwoord dan niet schuldig te blijven.

Ik hoop van harte, dat niet Goldwater, maar Johnson de verkiezingen in Amerika wint. Op het moment dat de lezer dit nummer van Opbouw ter hand neemt, zal de overwinnaar al bekend zijn. Maar ik ben bang, dat, ook wanneer het Johnson zal zijn, de vrije wereld hiermee niet die leider heeft, die het zo zeer nodig heeft.

de mond vol hadden van zijn woord, maar tegen zijn dwalende kudde niet optraden met de barmhartigheid, zachtmoedigheid en vriendelijkheid die Hij zelf als afgezant van zijn Vader tegen de verloren schapen van het huis Israëls aan de dag legde!

We kunnen dit alles ook zo zeggen: Waar het voor de kerk, vooral in haar verhouding tot, haar optreden tegen andere kerkelijke gemeenschappen, in de eerste plaats op aan komt dat is het **positieve**. Met het negatieve, het critiseren van wat niet goed is, de anti-these bereiken we zonder dit positieve niets!

Het moet de kerk gaan om de positieve boodschap. Dat wil zeggen om het kennen en het prediken van de genade Gods in Jezus Christus. En dan niet alleen met haar woord, maar vooral ook met haar daad. Juist in de daden der kerk moet zij de waarachtigheid van haar boodschap laten zien aan hen die buiten zijn.

De kerk moet niet in de eerste plaats tegen heel veel zijn. Neen, ze moet hartstochtelijk en waarachtig **vóór** iets zijn. Of liever: **vóór Iemand**, namelijk **vóór** haar Heer en Heiland. Ze moet zijn gestalte vertonen in zijn gerichtheid op de wereld, waarin Hij moest leven, werken, lijden, sterven als een machtige manifestatie, ja meer nog, als de werkelijkheid van Gods wonderbaarlijke liefde en genade voor het verlorene, voor dat wat van Hem was afgefallen.

De kerk moet **vól** zijn — neen niet met eigen pretentie, zelfbesef, superioriteit, hoogheid — maar met ootmoed, zelfverloochening, brandende liefde, roepingsbesef, offerbereidheid. Ze moet oprecht en geheel gericht zijn op Jezus Christus, die de kerk, dat wil zeggen: Zijn lichaam, roept om Hem in zijn grondeloze liefde en oneindige barmhartigheid door haar woord en heel haar existentie te laten zien, te vertegenwoordigen in deze wereld met haar nameloos leed en haar grote afval.

Wat zou het er met onze kerken momenteel totaal anders voorstaan als zij steeds zo gericht waren geweest op haar Heer. Wat zou de gemeenschap die dan in haar had gebloeid de jaloezheid van duizenden hebben gewekt. Wat zou haar boodschap de schapen van Christus' kudde onweerstaanbaar hebben gegrepen. Wat zou haar kritiek de consciënties van velen hebben geraakt. Wat zou de eenheid der gelovigen daardoor heerlijk zijn bevorderd. Wat zou de Heiland om haar, haar leven en haar prediking, zijn gegrepen.

Maar nu?

C.V.

P.S. Ten gevolge van een vertraging bij de post kon dit artikel verleden week niet worden geplaatst.

Kerkelijk Leven

* * De zaak op z'n kop gezet

In het nummer van 9 oktober schreven we dat het nu eens uit moest zijn met de roddel tegen bepaalde predikanten.

De heer Zijlstra máákt daarvan (Gezinsblad 26 oktober) dat wij zouden geëist hebben dat niemand de predikanten Telder en Vonk zou mogen weerspreken, en dat wij dus tegenstanders zouden zijn van het vrije woord.

Edoch, in het door de heer Zijlstra bestreden artikel van 9 oktober schreven we dat het natuurlijk het goed recht van ds J. R. Wiskerke was de pen op te nemen tegen ds Vonk. Gelijk we bij herhaling vroegen om zakelijk debat.

Zonder verdachtmakingen.

Zonder alarmkreten.

Zonder roddel.

En roddel is iets anders dan zakelijke tegenspraak.

Met de laatste — ook dat schreven we — zijn we allemaal gediend.

Maar de heer Zijlstra zet de zaak precies op z'n kop.

Ook als hij ons beschuldigt „het vrije woord” tegen te staan.

Wij hebben nog nooit kerkelijke vergaderingen opgeroepen nu eens flink te wezen tegen hen, die anders schreven dan wij. En nog nooit publiek het kerkvolk opgeroepen te bidden voor de bekering van bijvoorbeeld broeder A. Zijlstra.

En wat „een weerwoord” betreft: nog steeds wachten we op de bekentenis van broeder Zijlstra: „Ik heb mij met mijn beroep op Bilderdijk en Justinus Martyr tegen ds Telder en ds Vonk vergist”, of op een zakelijke weerlegging van hetgeen we ten bewijze van die vergissing aanvoerden.

Waarom laat broeder Zijlstra dat liggen?

Waarom maakt hij nu niet eens echt ernst met Zondag 43 van onze kostelijke catechismus en artikel 29 van de nederlandse geloofsbelijdenis, met wat de eerste zegt over het negende gebod en het laatste over de kenmerken van hen, die van de kerk zijn?

We moeten Gods Woord horen, belijden en **DOEN**. Dat laatste behoort ook tot de substantie der belijdenis en mitsdien tot de volkomen leer der zaligheid.

Horen en **DOEN**.

Men leze het slot van Mattheüs 7.

* * Polemieek en ethiek

Versissen we ons niet dan is de polemieek meer dan de ethiek een van de sterke kanten van ons, Gereformeerden, geweest. In de theologische wetenschap. De oogst van vier eeuwen „wederlegghende godtgeleertheyt” is bepaald groter dan die van de „zedekundighe”: Onze practijk is navenant.

Een merkwaardig staal leverde het Gezinsblad, nader de rubriek „Van binnenlands gebeuren” op maandag 12 oktober. Ds. Vonk had in zijn jongste brochure geschreven dat br. A. Zijlstra in zijn critiek op zijn voorgaand geschrift in dezelfde rubriek geen zelfstandig werk leverde. Duidelijk was hetgeen Vonk bedoelde: dat br. Zijlstra geen critiek op de brochure „Trouw blijven” had geleverd die vrucht was van eigen, zelfstandig onderzoek, maar dat hij eenvoudig zonder zodanig onderzoek was afgegaan op hetgeen ds. Wiskerke schreef.

Broeder Zijlstra verdedigt zich daartegen.

Edoch niet door aan te tonen dat hij de zaak waarover het geding loopt, wél zelfstandig heeft onderzocht en dus op dat punt zelfstandig oordeelde. Doch tegen een beschuldiging die ds. Vonk nimmer heeft geuit. Deze: dat broeder Zijlstra niet zelfstandig de rubriek van binnenlands gebeuren zou redigeren. Daartegenover merkt br. Zijlstra op: We doen dat wél zelfstandig.

Hetgeen niet aan de orde was.

De rest van hetgeen br. Zijlstra tegen Vonk te berde brengt is navenant.

Het gaat voortdurend langs de preciese kwesties heen.

Het is wel polemieek.

Maar zonder ethiek.

Kan dat nu niet anders?

We vinden het niet prettig deze vraag aan een zo hoog bejaarde broeder te moeten stellen. Maar br. Zijlstra is wel zeer oud, doch nog — het blijkt uit zijn schrijven — volkomen compos mentis.

Mogen we hem en anderen en onszelf eens herinneren aan een woord dat de bekende ds. W. H. den Houting eens sprak, kort voor zijn dood: „Wij, Gereformeerden, moesten eens wat ethischer worden”?

Onder ons zijn ernstige zaken in geding.

Daarom te meer is het zaak op de zaken in te gaan.

Polemiek - best.

Mits niet ten koste van de ethiek.

* * Antwoord naar Brasil

Van een broeder uit Monte Alegre, Brazilië, ontvingen wij een brief naar aanleiding van hetgeen we in nummer 16 van de lopende jaargang in onze * * * „Het eigenlijke front” opmerkten. We schreven n.a.v. hetgeen ds. C. Vonk publiceerde in De Voorzede Leer: „In de schriftuurlijke afwijzing van een leer omtrent de mens (een mens = een sterfelijk lichaam + een onsterfelijke ziel) die voor deze moderne religieusiteit de invalspoort biedt, wordt deze invalspoort niet maar afgegrensd, maar dichtgemetseld”.

De gereleveerde broeder uit Monte Alegre vroeg mij: „Waar, in de vrijgemaakte kerken, liggen die openingen of zwakke plekken, waarlangs die valse religieusiteit binnen kan komen?” Hij zou daarop gaarne of een particulier of publiek antwoord ontvangen.

Ik antwoordde hem particulier.

En thans ook publiek.

„Die invalspoort ligt bij mij bijvoorbeeld. Zo vaak ik het toch weer zoek bij of in mijzelf. Dat er ergens iets in mijzelf is, iets „on-aantastbaars”, zoals mijn goede vriend Popma het noemde, of het nieuwe = eeuwige leven als iets dat zich in mij onverliesbaar heeft vastgehecht. Daartegen moeten we leren met Zondag 1 te roemen in het feit, de belofte, dat ik in leven en in sterven het eigendom ben van Christus, in het kruis van Christus (Gal. 6), in de vaste en gewisse belofte van God dat Hij mij straks in het gericht — antw. 38 van de catechismus — zal vrij spreken uit en door het geloof”.

Dat was o.m. mijn antwoord.

Het ligt **BUITEN** ons.

In de vaste beloften Gods.

Daarin alléén.

G. Visee

Drie tijd-spiegels

UIT HET RIJKE ROOMSE LEVEN. II.

De auteur: geen ooggetuige.

Het zou me niet verwonderen indien deze of gene als bezwaar tegen deze documentaire zou aanvoeren of reeds aangevoerd zou hebben dat de auteur Michel van der Plas de door hem onder de loupe genomen periode (1925—1935) niet zelf heeft doorleefd. Hij is immers van 1927. Daar schuilt wellicht een nadeel in: zo'n nakomer heeft de warmte, die ouderen in die periode van het roomse leven hebben gekend, niet geproefd. Het was ook wel wat! Gedurende enkele eeuwen hadden de roomsen in de Nederlandse schouwburg niet meegespeeld, maar op het schellinkje gezeten. Na de emancipatie onder Schaezman begonnen ze mee te spelen in de hoofdrollen. Politiek werd hun vrijwording gedemonstreerd door het feit dat in 1918 voor het eerst een der hunnen, „de edelman voor het volk”, Ruys de Beerenbroeck, minister-president werd. En we moeten vooral maar

niet vergeten dat het optreden van de roomsen als politieke partij, de Rooms Katholieke Staatspartij, die in dit boek nogal eens een veer moet laten, voor ons nationale leven van grote betekenis is geweest. Men heeft — zij het op typisch roomse wijze — de betekenis van de godsdienst ook voor het staatkundige leven gezien en de grote massa's roomse arbeiders voor het toentertijd nog echt rode socialisme van de destijds S.D.A.P. en het vuurrode communisme van David Wijnkoop en Lou de Visser behoed. Waar zijn de roomse arbeiders in Frankrijk, Italië en Spanje terecht gekomen? Dat zijn allemaal zaken die in dit boek niet aan bod komen.

Toch heeft het m.i. ook veel voor dat Michel van der Plas „de roomse Jozef niet gekend heeft.” Want nu zijn de jaren 1925/1935 bekeken door iemand, die emotioneel niet aan dat tijdvak gebonden is. Bovendien was het voor de auteur ook hierom gemakkelijker afstand te nemen, dat hij zelf niet in het door hem bespied milieu geboren is: Van der Plas is van

geboorte oud- en niet rooms katholiek. En zo verraadt dit boek onopzettelijk hoe een latere roomse generatie een vorige beziet. Het vertelt ons ook het een en ander omtrent de generatie, die pas na de tweede wereldoorlog mee ging doen.

Wij hebben in de laatste jaren vijfmaal dia's gezien en horen toelichten over Israël. Het was interessant na te gaan hoe geheel verschillend deze en gene Israël bereist. Zulke avonden vertellen niet alleen over Israël, maar ook over de christen, de theoloog, de zakenman, de tourist, de werkster in een kibboots, die ervan vertelt.

Critiek op het heden via het verleden?

We hebben de indruk dat het de auteur en zijn medewerkers — onder wie reguliere en seculiere geestelijken — niet slechts begonnen was om de afstand te meten tussen „het rijke roomse leven” (!) van toen en dat leven van thans. We menen te weten dat er op het punt van de godsdienstigheid, de devotie, de co-educatie, de roomse praktische vroomheid niet zo heel veel veranderd is. En het zou wel eens kunnen zijn dat deze documentaire over het verleden dan wel degelijk bedoelt kritiek te leveren op de prolongatie er van in het verleden.

Natuurlijk is er wel wat veranderd. De roomse moraaltheologie is thans, dunkt ons, minder streng dan toen althans op het gebied van de verlovings- en huwelijksethiek. Het grote gezin wordt niet meer zo nadrukkelijk geprezen als eertijds, Ogino-Knaus is niet meer een methode uit de hel, een pauselijke commissie heeft „de pil” in studie. Waarschijnlijk loopt, gelijk zo dikwijls, een moraliserende kerk achter de feiten aan.

De sociale sector.

Misschien hebben de grootste veranderingen zich voltrokken in de sociale sector. Een van de boeiendste hoofdstukken uit deze documentaire is het zesde: „Heeft God de standen gewild?” De vraag is in roomse kring destijds voluit bevestigend beantwoord. Op blz. 172 staat de reproductie van het schutblad van een rapportenboekje van de R.K. Jongheerenschool St. Louis te Amsterdam. „De meeste lagere scholen waren onderverdeeld in tenminste twee of drie afdelingen al naar gelang de ouders geen, weinig of veel schoolgeld konden betalen, geheuten de A-, B- of C-afdeling. Was men een meisje, dan kreeg men, bij de zusters, les van de „Mères”, terwijl de gangen geschrobd werden door de „Soeurs”. (174)

Het standenverschil was er dus ook binnen de kloostermuren, binnen een enkele „gemeenschap” of „gemeenschap”. De naam spot met de zaak. Het is niet onbekend dat zulke „Mères”, de dames, over de gangen schrobende zusters spraken als over „de werkmeiden”. En de dames in andere orden keken wel uit wie ze in haar gemeenschap opnamen. Op blz. 174 staat een advertentie van de Steyler Slotzusters van de eeuwigdurende aanbidding (de z.g.n. rose zusters, die in ploegenstelsel — ik weet niet hoe ik het anders moet zeggen — dag en nacht door bidden, G. V.), waarin „meisjes uit goede stand” worden gevraagd om tot de orde toe te treden.

In „Alarm” schreef Albert Kuyle in 1924 in „Vox Romana” dat de kinderen van de A-, B- en C-scholen gescheiden optrokken naar de schoolmis. Het standverschil werd dus doorgetrokken tot in de kerk en op de communiebank. En dezelfde schrijver vertelde in „De Gemeenschap” in de rubriek „Hagel” (1929) hoe op een r.k.-school in Bergen-op-Zoom zo omstreeks de kerst het kerstkindje werd gekleed. Dan werden zes van de armste kinderen door de eerwaarde zusters gebaad, in een lang hemd gestoken, door een lange schoolgang naar een lokaal van de rijkere kindertjes gebracht en in 't nieuw gestoken met de kledingstukken door de leerlingen „uit de betere stand” meegebracht.

Nu gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat dit standenverschil en zijn handhaving, „God heeft het zo gewild”, niet een typisch rooms, maar een algemeen verschijnsel van de tijd was. De liberalen mochten nog zo fervente voorstanders zijn van de openbare volksschool, Haagse ouders, die het betalen konden, zonden in die tijd hun kinderen toch naar de school van „Het nut van 't algemeen” in de De Ruyterstraat. En gereformeerde ouders voor wie het schoolgeld geen bezwaar was of die er „krom voor liggen” wilden zonden hun kroost naar de Groen van Prinstererschool in de Van de Spiegelstraat.

Onder de Gereformeerden was het standenverschil overigens niet zo groot als onder de roomsen en de hervormden. De adel en de „mannen met twee namen” en de „notabelen” waren — dat hangt samen met de afscheiding en de doleantie — onder hen maar matig vertegenwoordigd. Maar het verschil tussen boer en arbeider sprak in Groningen een hartig woordje mee in de gemeenschap der heiligen. Doch over het geheel waren zij als „de kleine luyden” aanspreekbaar, en werden ze getroost en geveleid door het „niet vele edelen, niet vele rijken, niet vele machtigen naar het vlees”, waarover de Corinthiërs, die zich nogal voelden, wel niet zo enthousiast zullen zijn geweest. Doch gelijk Pater Borroméus de Greeve in zijn preken de armen vertelde dat niet de armoede, maar de zonde erg was, kon Kuyper zijn mensen („onze mensen” zei men in den huize Kuyper!) zeggen, „dat het hoogste geluk gesmaakt werd op de stoel met de biezen mat.” Het was voor de Gereformeerden een zaak van innerlijke voldoening dat Colijn een gewone boerenzoon en dus echt een der hunnen was. Al liet dr. J. C. Rullmann niet na in zijn boek over Colijn te accentueren dat Colijns trouwdag een feestdag was voor de boeren-aristocratie in de Haarlemmermeer. De hoogleraar Fabius nam het een van zijn oud-leerlingen, een Amsterdams advocaat, bepaald kwalijk, dat hij met zijn dienstbode kerkwaarts ging. En in de dorpskerk waar ik echt de eerste vreugden gekend heb van het Jeruzalem, dat boven is, haastten zich de burgemeester met echtgenote, enkele dokterfamilies en domineesgezinnen plus de grootste tuindersfamilies naar de eerste avondmaalstafel. Dan volgde de burgerij. En het slotakkoord werd aangegeven door Jan met de pet. Het was voor mij een ontdekking toen ik las in de brief van Jakobus over die man met de gouden ring aan de vinger. In de Kamper Burgwalkerk ging het in die dagen niet anders: de hoogleraren schreden er, bij het avondmaal, met hun egaas en belendende percelen naar hun aan de eerste tafel gereserveerde plaatsen. En dat vond ieder gewoon. Dat hóorde toch zo? God had de standen gewild. Men had er ook een bijbelplaats voor bij de hand: „Rijken en armen ontmoeten elkander, de HEERE heeft ze beiden gemaakt.” Alsof de HEERE daar zegt dat Hij de rijke rijk en de arme arm gemaakt heeft en niet dat de rijke en de arme beiden mensen van Hem zijn: één Maker, één God en Vader, broeders!

De verandering niet vrucht van het evangelie.

Dat is alles bij de roomsen en bij de protestanten, ook onder de gereformeerden anders geworden. De tijd dat op de broodbonnen, die door de Sint Vincentiusverenigingen aan de armen uitgereikt werden, bijbelteksten stonden: „Den arme gegeven is Gode geleend” of „Zalig zij, die weldoen”, is onherroepelijk voorbij. Ook de tijd dat een gereformeerde Dameskrans in een zeer gereformeerde stad, waar men onderbroekjes voor arme kindertjes breide, zich de luxe kon permitteren van de naam: „Ik was naakt en gij hebt mij gekleed.”

Dat is geweest.

Alle getrouwde vrouwen zijn mevrouw geworden.

Maar het is, als we via deze documentaire terugzien, noch voor de roomsen, noch voor het protestants-christelijk, het gereformeerde volksdeel een eer, dat deze omwenteling meer een gevolg is van een sociale en economische verandering dan van het evangelie. We moeten maar niet vergeten dat „de rode ridders” hun partij — zij het grotendeels als pressure group — hebben meegeblazen. Ik vergeet de mannen van Patrimonium niet. Maar herinner mij de tijd dat men hen onder de gereformeerden toch ook wel „een beetje rood” vond.

„God heeft de standen gewild.”

Het wil mij voorkomen dat men in de aanvaarding en de hantering van deze zo stellige uitspraak meer te rade is gegaan met het natuurrecht in de lijn van Aristoteles en Thomas van Aquino dan met het evangelie. Meer historisch vanuit het historisch geworden dan reformatorisch van de Schrift uit. Dogmaticaal gesproken: meer vanuit de scholastiek — de onderscheiding van de verborgen en de geopenbaarde wil van God — dan vanuit het evangelie. Dat laatste sprak krachtiger in Da Costa's profetische „Toenaadring eist Gods orde en der tijden nood”. En deze laatste klanken, we noteren het dankbaar, werden toch onder de mannen van Patrimonium gehoord en door een figuur als dr. K. Dijk daar met kracht doorgegeven.

Inhoud „Opbouw”

En toen hij nog ver af was zag zijn vader hem	C. V.
Een correspondentie (III)	C. V.
Te Berde	v. O.
Kerkelijk Leven	G. V.
Drie tijd-spiegels	G. V.
Bij het sterven van Mathias Kemp	P. A. H.
Ingezonden	
Persschouw	
Kerknieuws	

Het slotwoord van Kees Fens.

Belangrijker dan het „Ter inleiding” van de auteur en belangrijker ook dan de documentaire zelf dunkt ons het nawoord van Kees Fens: „Leven in een tussenwereld”.

Dit nawoord is daarom zo belangrijk, dat hier openbaar wordt welke geest Van der Plas bij de samenstelling van deze revue 1925—1935 heeft gedreven, en zeker in welke geest het boek kan worden aangegrepen tot kritiek op de gedocumenteerde periode.

Wanneer Kees Fens hier spreekt van „een tussenwereld” dan bedoelt hij daarmee niet de historische tussentijd tussen het verleden van toen en de toekomst van straks, maar de tussenwereld tussen het hemelse boven en het aardse beneden. Men denkt met de inachtneming van het nodige verschil aan het „Zwischen den Zeiten” van de dialectische theologen. Ook hun „tussen de tijden” betekende niet het historisch heden tussen verleden en toekomst, maar het open gebied, het niemandsland, dat tussen „Gods tijd” en „onze tijd” ligt, door het bliksemlicht der openbaring af en toe wordt overgoten en dat de theologie, met name de „kerkelijke dogmatiek” in kaart tracht (!) te brengen. De overeenkomst tussen Fens' tussenwereld en het niemandsland van de dialectische theologie lijkt ons, hoe typisch rooms Fens ook schrijft, meer dan formeel. Men oordele zelf:

„Dat er absolute geloofswaarheden zijn zal niemand ook nu (let op dat „ook nu” G.V.) ontkennen. Wat ziet men echter hier? De gewoonte dagelijkse zaken zijn binnen diezelfde absolute sfeer getrokken en dat heeft tot gevolg het omgekeerde: de boven het aardse uitgaande waarheden worden naar beneden getrokken, in het aardse opgenomen, aangepast aan het dagelijks patroon, waardoor de aarde minder 'aards' en de hemel minder 'hemels' wordt. Er ontstaat een tussengebied, waarin het aardse leven — in dit geval naar 'n bepaald burgerlijk patroon — het hemelse ontmoet en beide beïnvloeden elkaar. Het resultaat is een aards en aartsburgerlijk christendom, dat de aarde als aards veracht, het hemelse voor zichzelf heeft, binnen een geheel eigen wereld, die noch aards, noch hemels kan zijn.” (327)

De kritiek existentialistisch.

Dit citaat gaat uit van een typisch heidense gedachte tegenstelling tussen de hemel en de aarde, het goddelijk hemelse en het menselijk aardse. En het protest gaat tegen de toenadering tussen die twee werelden zoals deze volgens de roomse leer bemiddeld wordt door de ambtelijke magie van de kerk, de roomse dan. Deze bemiddelende functie van de kerk — de geestelijkheid, laat het aardse te weinig aards en het hemelse te weinig hemels. De spanning is eruit en de onrust ook, en de zekerheid omtrent het hemelse wordt te groot.

De kritiek kan de onze niet zijn.

Allereerst omdat zij uitgaat van de tegenstelling „hemels” en „aards”. Die heeft de criticus hier met het gecritiseerde roomse leven gemeen. Maar de tegenstelling is onbijbels: hemel en aarde zijn beiden schepselen van God, ja de engelen des hemels zijn in het geschapene knechten, Adam was de zoon. En de tegenstelling, die door de zondeval intrad en die o.m. uitdrukking vindt in de derde bede: „... gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde”, is bereids overwonnen door de hemelvaart van Hem, die uit de hemel was nedergedaald en die op aarde zijn godsspraak deed horen en die thans van de hemel uit spreekt, Hebr. 12:15. Tussen hemel en aarde ligt geen niemandsland, tussen God en zijn maaksel geen doodlijn, geen kloof, die zó of zó moet worden overbrugd.

Want God schiep de mens naar zijn beeld, en voor het verbond, en blies en blaast nog — Gen. 2 : 1, Job 27 : 3 — de adem in onze neus; en Hij sprak en spreekt zijn Woord, dat nabij is, in mensentaal. Het is zelfs overbodig dat woord 'anthropomorph' of 'menschvormig' te noemen. Daarom is ook een bemiddelende kerk in de zin van een clerus niet nodig, gelijk Rome wil, noch de wachtersdienst van een kerkelijke dogmatiek bij de prediking, gelijk Karl Barth wil. De critiek van Van der Plas en van Fens op „het rijke roomse leven” — hoezeer dat critiek verdient — is daarom in de grond der zaak zwak. Omdat zij de grondstelling van Rome de tegenstelling tussen het goddelijk hemelse met zijn absolute waarheden en het menselijk aardse met zijn betrekkelijke waarheden, onaangetast laat. De critiek richt zich slechts op

de wijze, waarop de roomse theologie en wijsbegeerte en practijk het 'apeiron', de oneindige ruimte tussen God en mens, hemel en aarde, meende en meent te moeten vullen. En ook deze critiek is zelf kind van de dialectische existentialistische geest des tijds.

Het is wel revisionistisch.

Niet reformatorisch.

En hier stuiten we tevens op de geestelijke achtergrond van de vernieuwing in kerk en theologie waarvan men in en om Rome hoort en waarvoor velen, door dezelfde tijdgeest beïnvloed, zich verheugen.

Maar wij voor ons denken aan het woord van Jesaja tot de wijzen van Teman: „De morgenstond is gekomen en nog is het nacht”.

G. Visee.

Bij het sterven van Mathias Kemp

Een van onze jongere lezers heeft eens tegen mij opgemerkt dat ik alleen over dichters pleeg te schrijven wanneer zij overleden zijn of zó bedraagd zijn geworden dat hun verjaardag om de vijf jaar officieel pleegt te worden gevierd. Onze zegsman had niet helemaal ongelijk; zolang ik niet aan groter werk toekom moet men maar met herdenkingen e.d. genoegen nemen. Zelfs zou men kunnen stellen dat het wel wat veel eer is voor een vrijwel onbekende rooms-katholieke dichter om bij zijn sterven in ons blad in extenso te worden herdacht. Het zij zo, het is vrijwel de enige mogelijkheid om een literator te bespreken tegenover de achtergronden van eigen leven en werk.

Over het uiterlijke leven van Mathias Kemp (niet te verwarren met zijn meer bekende broer Pierre) zij het volgende meegedeeld. Hij werd op 31 december te Maastricht geboren, waar hij ook woonde, werkte en stierf op 6 aug. j.l. Aanvankelijk was hij plateelschilder, adjunct-secretaris van de plaatselijke kamer van koophandel, antiquair en journalist. Voor zijn verdiensten werd hem, nog in dit jaar, de Juliana-Boudewijn-prijs uitgereikt. Als dichter debuteerde hij in 1908 en liet de volgende bundels het licht zien: Het wijnrode uur, Naar den uchtend, De zeven broeders, De doortocht, Het wellende wonder, Seringen en schroot, Schimmen uit het plutonium. Zijn romans zijn nog minder bekend geworden dan zijn verzen.

Toch was hij een dichter van betekenis. Rispens schrijft over hem o.m. (in: Richtingen en figuren in de nederlandsche letterkunde na 1880): „De limburgse auteurs Mathias en Pierre Kemp zijn niet bij een bepaalde groep in te lijven”. Rispens schreef dit in 1938 en heeft m.i. er te weinig oog voor gehad dat en Mathias en Pierre te rekenen zouden zijn tot de zgn. vitalisten. Beide waren wat ouder dan Marsman, Slauerhoff, Hendrik de Vries, maar met beide laatstgenoemden hadden ze gemeen dat zij uit de buitenprovincies kwamen. Slauerhoff uit Leeuwarden, De Vries uit Groningen, de Kemps uit Limburg. Er werd geschiedenis in de literatuur gemaakt van de (op het Westen) achtergebleven gebieden uit. Zoekt men naar verschillen tussen de noorderlingen en de zuiderlingen, dan zijn deze ongetwijfeld gelegen op de gebieden van ras en religie. Heftige tegenstellingen als voorkwamen bij de niet meer kerkelijk meelevende noorderlingen doen zich niet voor bij de Kemps, beide typische produkten van een romaanse cultuur. De vormen waarin zij hun gedachten gieten zijn vaster, de opvattingen zijn — door de kerktraditie — meer gefixeerd, maar de innerlijke spanningen zijn toch duidelijk te onderkennen. Weer anders dan bij de branders, de gebroeders Henri en Gerard Brüning, die in ernstig conflict kwamen met de roomse traditie en in hun neiging tot „protestantisering” hun tijd vooruit waren. (Over hen waardevolle opmerkingen in het boekje van S. J. Popma: „Modern Levensgevoel”).

Met Hendrik de Vries heeft Mathias Kemp (die zeer met hem bevriend was) als overeenkomst een sterke belangstelling voor het mysterieuze en het dreigende van menig natuurgebeuren. Met Marsman had hij gemeen een vrijwel even sterke interesse voor het

cultuurgebeuren en voor wat zich afspeelde in het politieke vlak. Dit is vooral het geval in zijn laatste bundel, kort na de tweede wereldoorlog gepubliceerd. Naast de tekst vind U zijn: Landschap 1944, waarin de hele oorlogsellende pregnant werd uitgebeeld in gedurfde vergelijkingen. Het natuurgebeuren wordt er nauw bij betrokken, nader: het natuurverschijnsel dat we kennen als een teken van het verbond: de regenboog. Kemp zegt dat het teken zijn kracht heeft verloren daar de betekende zaak niet wordt geaccepteerd.

En dan: wat een machtige uitbeelding van de strijd aan het oostfront:

„Millioenen woedden in het oosten”. En profetisch voorziet hij de gigantische ruimtevaart die zich aankondigde in de duitse raketten:

„Waanzin bedreigde zon en maan”. Het woeden der volkeren wil de lichten des hemels doven. En van de meest elementaire cultuuroppdracht, nl. de akker te bewerken komt niets meer terecht: boekweit, koolzaad en rogge vergaan.

Kemp moet ten diepste zijn aangegrepen door de waanzin van de oorlogsvoering en hij heeft zijn nood geklaagd. Maar in hetzelfde dichtwerk gelooft hij toch weer — op hoop tegen hoop lijkt het wel — in de krachten van de mens:

„Wij hunkeren naar argeloos bestaan.

Een leven zonder lessen der historie.

Een leven zonder schande, wraak of glorie.

Wij schrijven op een schoongewiste lei.

Met ons ruischt op de kust een nieuw getij”.

Als elke echte dichter heeft Mathias Kemp zich ook veel bezig gehouden met het bepeinen van leven en sterven. Niet zozeer met de eigen levensdrang en doodsangst als wel met die in de gehele kosmos. In zijn „Schim op schim”, ook hiernaast afgedrukt, legt hij daarvan getuigenis af. Hij voorzag het gedicht van het latijnse opschrift: Vanitas Vanitatum, het „ijdelheid der ijdelheden” van de Prediker.

In één machtige visie betreft hij het gebeuren in de gehele schepping op elkaar. De zomers en de winters woelen in de luchten. Tyrannen stormen op en storten neer (met een zeer beeldend gebruik van tweemaal stor). In de natuur is alles onrust. Het haastige en het herhalende is hier treffend weergegeven door snel op elkaar volgende korte u-klanken (vruchten, rusten, onrustig). De groten der aarde (koningen en zieners) gaan onder en komen op; de eb en de vloed in de kosmos is van demonische en goddelijke oorsprong. Sterren vergaan, volkeren komen om, buiten- en binnenlandse geweldpleging is aan de orde van de dag. Hemellichamen haasten zich op hun ronde, dieren verwekken gretig hun nageslacht. En het eind van dit alles: het leven gaat naar het schimmenrijk. „En daarna gaat het naar de doden”, zegt de Prediker die zeker door de dichter is gelezen en bepeinsd.

We moeten lang zoeken in de nederlandse poëzie om een gedicht te vinden dat zozeer beklemtoont en in zulk een rake taal uitbeeldt dat de schepping schatplichtig is aan de vergankelijkheid en dat de tijd is samen geperst. We moeten ook niet proberen dit gedicht van een zalig slot te willen voorzien,

zo in de trant van „maar er is uitkomst, gemeente”.

We laten dit gedicht voor wat het is: het zuchten van het ganse schepsel, zonder dat de dichter vermeldt dat er ook een zuchten is van de gelovigen en bovenal het onwederstandelijk zuchten van de Geest die in alle waarheid leidt.

Uit zijn jeugdgedicht: „Hij kwam...” weten wij tenslotte dat hij kennis had van de blinkende Morgenster en van het Licht zo groot zo schoon dat volk bij volk in de ogen schijnt en dat troost heeft voor het van wanhoop verscheurde hart:

Hij kwam in donkrend avondrood,
het hoofd gekroond, de voeten bloot;
Hij klopte: ik liet hem binnen.

Hij wist mijn leed, Hij wist mijn strijd
en wat ik hopen had verbeid
in 't nijgen mijner zinnen.

Hij zat, en sprak den langen nacht
van wegen naar een Morgenpracht,
die zonde en smart zou doden.

Hij is gegaan, toen zachter glans
mijn oog verwon; ...aan blijder trans
blijdere sterren vloten.

Mystiek? Ja, wel in de buurt ervan, maar een getuigenis dat menige aarzelende jongprotestant in de vooroorlogse jaren moet hebben beschaamd.

Rotterdam.

P. A. Hekstra

LANDSCHAP 1944

*Er kiemde boekweit in de troggen,
koolzaad beschimmelde in de sloot;
er waarde een reuk van rotte rogge,
van vochtig puin en roestig schroot.
Er reisde een bom uit verre streken
met dor geronk naar zinloos doel;
een kindsche joffer stond te preeken
voor manke kat aan rossen pool.
Millioenen woedden in het Oosten,
waanzin bedreigde zon en maan....
Wat hoopte een regenboog te troosten
waar zelfs Gods stem niet werd verstaan!*

Mathias Kemp

„Schimmen uit het Plutonium”, 1949.

SCHIM OP SCHIM

Vanitas Vanitatum

*Zomers en winters woelen in de luchten,
tyrannen stormen op en storten neer,
de bomen werpen haastig af hun vruchten,
rusten onrustig, bloeien koortsig weer.*

*Een koning sterft, een ziener wordt geboren,
er deint demonisch en hemels getij;
er barsten sterren, rassen gaan verloren,
oorlog en opstand flakkeren voorbij.*

*De manen buitelen door hun kwartieren
en zonnen springen voort van kim naar kim,
in 't veld het schielijk paren van de dieren.
Het leven tuimelt weg in schim op schim!*

„Doortocht”, 1935.

Mathias Kemp

INGEZONDEN

Amice frater!

Om te beginnen: zér bedankt voor je belangstelling; het doet me altijd deugd, te merken, dat we, óók in de pers, op elkaar acht nemen. 'k Vind het uiteraard bijzonder fijn, dat ik je muzikale interesse blijkbaar een beetje heb mogen stimuleren.

Dat geeft mij de vrijmoedigheid tot je te zeggen: „houd aan met het lezen, óók van muzikale rubrieken, het kan opbouwend werken, hóe dan ook.”

Alléén amice — blijf s.v.p. voorzichtig in je

waarderingsoordeel! Ik wil niet ondeugend zijn, maar — als jij, die **jezelf** als „ondeskundige leek” op dit gebied, „te berde” brengt, zó maar **apriori vaststelt**, dat in „Gezinsblad” en „Reformatie” „met deskundigheid” over muziek wordt geschreven, dan kom ik voor mijn deel wel enigermate in moeite. Bij enig nadenken zul je ongetwijfeld verstaan, welke die moeite is, nl. om de waarde van deze conclusie te bepalen en in te passen in 't geheel van jouw zelfbeoordeling — eerlijk, ik zit er meer.

Maar goed — jij bracht iets te berde, ik kom graag ter zake. Dit is geloof ik de **kern**: jij hebt moeite om de inhoud van mijn rubriek in te passen in 't geheel van het blad „De Reformatie”. En nu vraag je: welke normen worden door mij aangelegd bij de beoordeling van muziek en dirigenten?

Daarop zou ik **in kort bestek** dit willen antwoorden, zij 't dan voor een deel vragenderwijs, omdat we ons gemakkelijk kunnen vergissen t.a.v. elkaars standpunt:

a. Ben jij van mening, dat alléén dáár van groot artistiek vermogen sprake kan zijn, waar men leeft naar de normen van Gods Woord?

Ik meen van niet; als ik b.v. slechts let op de capaciteiten van de zonen van Lamech (m.n. Jubal) of op de grote kunstwerken van de oudheid of ook op wat God vandaag nog geeft als scheppingsgaven aan een „post-christelijke” wereld. Van K.S. hoorden wij in de „Ref.” eens dit: dat God zelfs behagen scheidt in het genie van de Antichrist, voorzover dat 't maaxsel van Zijn handen is. Toch géén „gemeen-gratie”-droombeeld, dacht ik.

b. Vandaar, dat ik 't ook zonder aarzeling een groot verlies noem, wanneer ons kunstenaars ontvallen, die door hun groot artistiek vermogen (evt. vastgelegd op platen) ons als kinderen Gods herhaaldelijk hebben gebracht tot een dankbaar aanvaarden van Zijn goede gaven, al hebben zij zelf hun „Goddelijk mandaat” niet vervuld of zelfs ook maar gezien. Zó heb ik o.m. herdacht een Van Beinum, een Bruno Walter, een Pierre Monteux, en ook een Kathleen Ferrier en een Kirsten Flagstad.

Het moet je als aandachtig lezer toch wel zijn opgevallen, dat ik 't **betreunde**, van deze „wereldgroten” niet te kunnen zeggen, dat zij zelf wisten „goede instrumenten” te zijn in de hand van hun **Maker**. (o.a. op grond van hun niet-heiligen van de dag des Heren! etc. etc.) Maar nu te zeggen: „niet vroom, dús: niet bekwaam”, of: „geen vrucht van bekering, dús: voor ons verwerpelijk”, — kijk, dát wil er bij mij niet in, en naar ik dacht, bij jou evenmin. Wij beiden hebben o.m. van K.S. geleerd (ik noem hem, omdat jij 't hebt over de geest van de „Ref.”), om goed te onderscheiden, tussen „natúúr” en „zónde” (in de natuur) ook al om bewaard te worden voor de valse tegenstelling: „natuur” contra „genade”. Jij noemt als uitgangspunt van „doorgaande reformatie” dat het leven één is en ondeelbaar. Accoord; ik kan 't ook eenvoudig bijbels noemen, naar 1 Cor. 10:31 bijvoorbeeld.

Voor ons is er de roeping om God onzen Vader voor ál Zijn goede gaven te danken en Hem ermee te dienen. En dat is óók mogelijk, als wij die gaven tegenkomen bij ongelovigen, bij klassieke of moderne heidenen. Vind je ook niet?

c. Jij noemt Stravinsky's „Sacre” een „onhoorbaar stuk”. Dit kan m.i. niet. Je zult wel bedoelen: „voor jou niet om aan te horen” — dát kán; het zij zo. Maar **waarom?** Omdat 't monderne klankidoom plus de enorme geluidsexplosie en het wervelend ritme jou even slecht in 't gehoor liggen als die Parijzenaars destijds (overigens bepaald geen Christenen!), die Monteux uitfloten? Of is het, omdat de „achtergrond” heidens is?

Maar dan moet er bij jou héél wat voor de bijl, amice! Wég met de symfonieën van Mozart, die vrijmetselaar; en van Beethoven, die gekwelde titaan; en van Berlioz, die zichzelf te gronde richtte; en van Tsjaikovsky, die psychopaath, et tutti quanti, nóem ze maar op! Welke werken van welke componisten blijven zó voor ons aanvaardbaar? Wég ook met dat onder ons geliefde „Largo” van Händel! Want, is het niet uit een opera? En het hek raakt helemáál van de dam, wanneer we met deze maatstaf het terrein van de romankunst

of van de schilderkunst zouden betreden. Blijft het in al deze dingen niet de hoofdvraag: Hoe **reageren** wij als **Christenen?** En kan 't dus ook geboden zijn om met bepaalde muzikale uitingen te worden geconfronteerd, juist om ze beslist (maar dan ook geargumenteerde!) te **verwerpen** als schade en vuilnis, omdat ze indruisen tegen Gods scheppingsordinantiën?

d. Wat Mengelberg betreft nog dit: Dat beruchte glas champagne deed destijds de emmer van kritiek op zijn verpolitiekt muzikaal beleid voorgoed overlopen.

Een groot deel van het Concertgebouwpubliek was de jarenlange Mahler- en Wagnercultus méér dan beu (in dát licht moet je m'n waardering voor Monteux zien, die een gezond tegenwicht vond en bood). Maar was Mengelberg dáárom geen dirigent van wereldformaat? Wie durft dat te beweren, zelfs al heeft hij evenals de heer S. Zwart in de „Reformatie” van 2 augustus 1940 een diepe afkeer van de helaas afgodische verering van de podiumheld Mengelberg?

Ook dáárover heb ik in m'n muzikale kronieken niet gezwegen, dacht ik. Je kunt 't nalezen, als je wilt.

Maar nu stop ik subiet. Want anders breng ik je in „Opbouw”-ruimte-nood. Dank voor de plaatsing. Met fidele groet, je niet-onbekende vriend,

Musicofiel.

Graag voorzien we het ingezonden schrijven van de Reformatie-medewerker Musicofiel van een onderschrift. Mijn „Te Berde” van 10 oktober j.l. over de muziekrubrieken van het „Gezinsblad” en de „Reformatie” lokte meer reactie uit. Hier volgt mijn antwoord, dat tegelijk bestemd is voor anderen, die mij erover aanspraken of schreven.

In de eerste plaats vraagt Musicofiel zich af hoe een ondeskundige, zoals ik me zelf genoemd heb, kan spreken over de deskundigheid van anderen.

Dat is een veel voorkomend misverstand, maar toch wel een misverstand. Al kan ik zelf geen huis bouwen, daarom is het nog wel mogelijk te beoordelen of het een aangenaam huis is om in te wonen en zelfs ook nog wel op de duur of het een hecht huis is. Of een straat goed te berijden is, kan ook een niet-stratenmaker wel beoordelen. Een boekbespreker heeft niet noodzakelijk het boek zelf ook te kunnen schrijven. En een muzikrecensent heeft geen uitvoerend kunstenaar te zijn. In de tweede plaats: ik ben **niet** van mening dat alleen daar van groot artistiek vermogen sprake kan zijn, waar men leeft naar de normen van Gods Woord.

Dat wil niet zeggen dat ik het eens ben met de conclusies die Musicofiel daaruit trekt. Als God behagen scheidt in het genie van de Antichrist, voorzover dat 't maaxsel van Zijn handen betreft (een theoretische wijze van redeneren overigens), betekent dat niet dat God behagen scheidt in de Antichrist en dat het t.z.t. een verlies voor ons zal zijn, als dat genie ons „ontvalt”.

De wijze waarop Musicofiel redeneert zou het b.v. mogelijk maken elk boek te waarderen, hoe goddeloos de inhoud ook maar zijn zou, als er maar sprake was van groot artistiek vermogen. We dienen te onderscheiden tussen gaven en het gebruik ervan. Maar te scheiden is dat niet. Een eventueel misbruik hebben we te onderkennen, ook al gebeurt dat nog zo knap of artistiek. Het is trouwens nog steeds de vraag of er wel onderscheid gemaakt kan worden tussen vorm en inhoud. Vooral bij een artistieke prestatie.

Musicofiel houdt trouwens de mogelijkheid open (in strijd met eigen standpunt) dat bepaalde uitingen op muzikaal gebied verworpen moeten worden als schade en vuilnis.

Nu waren mijn vragen niet anders bedoeld dan om te weten te komen wat de normen daarbij zijn. De hoofdvraag daarbij is niet: hoe reageren wij als Christenen? Maar de hoofdvraag is: hoe móeten onze reacties zijn? We zijn n.l. van nature zo verdorven dat we gemeen genoeg zijn iets mooi te vinden wat beslist niet mooi is. Daarom is het niet voldoende te constateren dat ergens sprake is van groot artistiek vermogen. Om dan maar te waarderen. Daarbij dient meer in rekening gebracht te worden.

Het was mij inderdaad wel opgevallen dat Musicofiel betreunde dat vele „wereldgroten” zich zelf niet kenden als instrumenten Gods;

en dat ze de zondag niet onderhielden. Dat te betreuren is echter niet het einde van de beoordeling. Dan begint het pas. Het kan zelfs een stichtelijkheid zijn die niets te betekenen heeft.

In de derde plaats: Ik heb geen bezwaar gemaakt tegen de „Sacre” vanwege het moderne klankidoom en de geluidsexplosies; ook niet vanwege de achtergrond, maar vanwege de inhoud en de bedoeling van het stuk. En heel voorzichtig, als ondeskundige, heb ik gesteld dat bij zulk een stuk een christen zich wel eens af moet vragen of hij het wel mooi mag vinden. En dan verwacht ik van een deskundige dat hij aangeeft waarom en in hoe verre het moderne klankidoom en de geluidsexplosies te maken hebben met en uitvoelsel zijn van een bepaald levensgevoel, dat in het stuk tot uitdrukking wordt gebracht. De vorm waarin het gegoten is, heeft zeker, bij grote kunstenaars, te maken met de inhoud. In dit geval met de al dansende verheerlijking van de vruchtbaarheid.

In de vierde plaats: Ik heb vaak de indruk dat men goed vindt wat serieuze muziek heet en verwerpt wat amusementsmuziek is. Dat is al te gemakkelijk.

Tenslotte: Het ging mij erom dat ik deze rubrieken niet in weet te passen in het geheel van de bladen, waarin ze staan. De rubrieken hebben naar mijn smaak een verblijvende ruimheid. Daartegen ging mijn bezwaar niet. Tegen wat meer ruimheid op zich heb ik geen bezwaar. Integendeel. Maar mijn gereformeerde geweten ging spreken toen er goed gesproken werd van de „Sacre”. Dat lijkt me al te ruim. Het stuk lijkt me echt in strijd met Schrift en belijdenis.

Verder zou ik wat meer ruimheid graag ook in de andere rubrieken terug vinden. Waardering voor wat niet specifiek vrijgemaakt is. In feite tonen de muziekrubrieken aan dat de stelling „in de kerk mis, vooral mis” niet vol te houden is en in de praktijk ook niet volgehouden wordt. Laten we daarvoor dan maar eerlijk uitkomen. A.

PERSCHOUW

Over de „valse kerk”

Over dit thema schreef ds Meester het volgende artikel in de Kerkbode van de Geref. Kerken van Noord-Holland.

Zoals bekend komt deze uitdrukking één keer voor in de Nederlandse Geloofsbelijdenis en wel in art. 29.

Door onderscheidene broeders in onze vrijgemaakte kerken wordt deze naam zonder meer aan de synodale kerken gegeven, liefst in het enkelvoud (valse kerk), terwijl andere broeders en zusters gereserveerd zijn in het geven van deze naam aan de synodale kerken. Nog weer andere broeders onder ons zeggen: laat dit een zaak zijn die ter vrije discussie onder ons staat en behoort te staan, maar laten wij elkaar niet verketteren om dit verschil van kijk op de daad van de vrijmaking en op de synodale kerken. Nog weer anderen — dit is dus een vierde mening inzake dit punt — zeggen: hierover geen discussie. Het is per se noodzakelijk dat een vrijgemaakte de synodale kerken „valse kerk” noemt. Doet hij dit niet dan is hij niet goed vrijgemaakt. Dan twijfelen wij aan hem. Dan pleegt hij verraad aan de confessie. In de kerkbode van 20 juni l.l. hebben wij tamelijk uitvoerig over deze vier verschillende standpunten of „visies” geschreven. Duidelijk hebben wij daar geschreven dat naar onze mening alle vier deze meningen inderdaad „meningen” of „visies” zijn en we hebben gewezen op het acute gevaar dat in onze kerken ontstaat als één van deze vier van zichzelf beweert: wij hebben geen visie; wij staan „op de bodem” van de confessie. De andere broeders met hun meningen doen dat niet.

Na deze „inleiding” bespreekt ds Meester wat ds Vonk in zijn verklaring van de geloofsbelijdenis en wat de Acte van vrijmaking in verband met de valse kerk zegt. Zakelijk komt dit overeen met wat ondergetekende daarover in zijn correspondentie met ds v. d. Born heeft betoegd.

Ds Meester merkt aan het slot van zijn uiteenzetting van wat de Acte van Vrijmaking omtrent deze kwestie zegt op dat deze zeer „onderscheidend” daarover spreekt. Hij wijst er daarbij op dat **alle** vrijgemaakten die nu, in 1964, openlijk de pen voeren het daarmee nog hartelijk eens zijn. En hij vraagt dan hoe het komt dat er toch nog zulke hete discussies over dit punt worden gevoerd.

Ds Meester zegt in verband met deze vraag dan het volgende:

Ja, waarom?

Dit is een vraag waarop niet een kort antwoord te geven is.

Laat ons nu alleen dit zeggen, dat er onder de penvoerders een grote oordeelsverzwakking heerst. Oordeelsverzwakking komt vaak uit in het gebruik van zéér dikke en krasse termen. Deze oordeelsverzwakking zet zich uiteraard via de voorlichting onder onze mensen voort. Men heeft soms de mond vol over „valse kerk” zonder meer, niet onderscheidend als de opsteller van de Acte van Vrijmaking deed. Andere broeders die de formulering van onze bezwaren uit de tijd van de vrijmaking zich nauwkeurig herinneren, zijn daar niet van gediend. En u weet, er is veel papier tegenwoordig. En er zijn veel schrijfmachines. En vaak weinig liefde. Dit laatste blijkt vooral uit het elkaar maar hard veroordelen zonder dat men goed naar elkaar geluisterd heeft.

Dit bouwt niet, al roept men nog zo hard dat men bezig is met voortgaande reformatie. Als de HEERE het niet genadig verhoedt, breekt het slechts.

Een sluitrede

Maar hebben dan die broeders niet gelijk die de volgende redenering opzetten welke we nog niet lang geleden, zakelijk, in de rubriek „Perschouw” van „De Reformatie” tegenkwamen van de hand van een collega?

Van de kerk mag men zich nimmer afscheiden! Dit is waar.

Van de valse kerk moet men zich afscheiden. De synodale kerk is valse kerk.

Ergo: daarom hebben wij ons van haar afgescheiden.

Deze redenering lijkt zonneklaar.
Zij is simpel.
Men kan er geen speld tussen krijgen.
Zij lijkt logisch.
Zij doet het daarom bijzonder goed onder onze mensen.

Wat mankeert er aan deze redenering?
Dit, dat hier als bewezen wordt aangenomen bij voorbaat wat juist bewezen wilde en moest worden!

De zogenaamde major: van de valse kerk moet men zich afscheiden, is juist.

De stelling daaronder (de z.g. minor): de synodale kerk is valse kerk moest bewezen worden, doch wordt als reeds bewezen geponeerd. Derhalve is de conclusie van deze schijnbaar logische redenering onjuist.

Dit is geen logica.

In het algemeen moeten we met dit soort korte „logische” redeneringen voorzichtig omgaan. Er is in de opzet van deze sluitrede nog meer fout. Niet iedereen die zich vrijmaakte, heeft zich van de synodale „kerk” afgescheiden. Enkele jaren geleden heb ik in een debat met dr P. G. Kunst van de synodale kerk in Amsterdam, in deze kerkbode ditzelfde beweerd. Ik heb toen geschreven: de kerkeraad waartoe ik in 1944 en '45 mocht behoren, heeft zich niet afgescheiden van enige „kerk” noch van het kerkverband. Die kerkeraad heeft alleen verklaard, dat hij enkele met name genoemde besluiten van de toenmalige generale synode met daarop gebaseerde tuchttoefeningen niet voor vast en bondig hield. Dit was voor de betreffende classicale vergadering reden om van de kerkeraad, waartoe ik mocht behoren, zonder vorm van proces publiek te verklaren, dat deze en de gemeente, niet meer tot de Geref. Kerken behoorden. Voor mij en mijn toenmalige gemeente gaat deze prachtig lijkende, maar logisch foute redenering helemaal niet op.

Oordeelsverzwakking!

Opgepast!

Om 's Heren wil elkaar niet veroordelen op zulke voze gronden.

Graag geven we deze laatste vermaning van ds Meester door.

C. V.

VERANTWOORDING GIFTEN KERKWERK ITALIË

Het is een aangename taak op Hervormingsdag een verantwoording te geven van binnengekomen giften; deze zijn:

J. L. te K. f 2.50; C. A. K. te Z. f 50.—; R. F. te G. f 5.—; G. J. O. te E. f 2.50; L. B. te S. f 10.—; W. M. te D. f 5.—; T. B. te A. f 5.—; totaal f 80.—; totaal incl. vorige verantwoordingen f 6710.58.

Het verblijdt mij bijzonder, dat daaronder ook weer bijdragen voorkomen van hen, die duidelijk tot uitdrukking laten komen, dat het hier maar niet een incidentele, maar een blijvende steunverlening betreft.

Binnenkort hoop ik U nadere gegevens te doen toekomen over de samenstelling van ons

Stichtingsbestuur, dat hiervoor gevormd is.

Het moge ons verblijden, dat ook in Italië de vruchten der Reformatie uit de 16e eeuw, ondanks het woeden van satan, waardoor talrijke martelaren hun geloof met de dood hebben bezegeld, tot in deze tijd gezien worden in de overwinnende kracht van het Evangelie.

Gaarne in afwachting van verdere bijdragen op mijn postrekening Nr. 50440 (P. Groen, Rotterdam).

P. Groen.

KERKNIEUWS

Beroepen te Nijkerk (bij accl.): J. J. de Vries te Bergentheim; te Appingedam en Overschild (in comb.): J. Strating te Alkmaar-Broek op Langendijk; te Middelstum (bij accl.): T. J. Keegstra te Tiel-Zaltbommel; te Opende-Surhuisterveen: kand. B. Meyer te Kampen.

Aangenomen naar Goes: kand. T. Dekker die bedankte voor Tweede Exloërmond-Valthermond, Ruinerwold-Kockange en Vrouwenpolder.

Bedankt v. Oldenzaal-Glanerbrug: M. Doornbos te Ten Post; voor Bruchterveld: A. P. van Dijk te Nieuwleusen.

Geheime Synode-zittingen over „de zaak-Groningen-Zuid”

De Generale Synode besloot vanwege het vertrouwelijk karakter van een aantal op deze zaak betrekking hebbende stukken over de schorsingswaardigheid van ds A. van der Ziel in besloten zittingen te behandelen. Alleen de afgevaardigde, ouderling G. van Oord bleef zich tegen geheimhouding verzetten.

Een aantal leden van de kerk van Groningen-Zuid heeft naar aanleiding van dit besluit het volgende telegram aan de Synode gezonden:

„Met ontsteltenis kennis genomen besluit tot geheime zittingen behandeling zaak-Groningen-Zuid tegen dominee Van der Ziel. Verzoeken dringend openbaarheid. Alle kerkleden moeten meeleven en waarheid vernemen conform gevoelen 1944.”

Het telegram is ondertekend door de heren: Alssema, Arnold, Bakker, Boersma, Brink, de Jong, Jongasma, Kevelam, van der Ley, de Ridder en Ds van der Ziel.

Jubileum Ds W. Vreugdenhil

In een welgeslaagde bijeenkomst herdacht de gemeente van 's Hertogenbosch op woensdagavond 28 oktober het zilveren ambtsjubileum van haar predikant, Ds W. Vreugdenhil. Tal van sprekers voerden het woord: o.m. Ir. A. L. Stolk namens de kerkeraad, Ds K. A. Oskam te 's Hertogenbosch namens het Nederlands Bijbelgenootschap, br. A. A. Schiebaan namens de kerk van Eindhoven, ds J. B. Welmens namens de kerk van Langeslag, de eerste gemeente van de jubilaris. Ook werden aan Ds Vreugdenhil en zijn echtgenote allerlei fraaie geschenken overhandigd. Onder de regie van de brs. J. Veenhof en E. W. A. van de Wal leverden het zangkoor, leden van de jeugdverenigingen en mandoline-orkestje een belangrijke bijdrage tot het feestelijk programma, dat tot veel vrolijkheid aanleiding gaf. Ds Vreugdenhil sprak ten slotte woorden van dank.

Deputaten-Curatoren Theol. Hoogeschool. De generale synode benoemde de volgende deputaten-curatoren: Primi: ds. D. van Dijk te Groningen, ds. J. Hettinga te Harlingen, ds. J. van Bruggen te Assen, ds. I. de Wolff te Enschede-N., ds. H. Veltman te Zeist, ds. J. Meester te Amsterdam-Z., ds. F. de Vries te 's-Gravenhage-O., ds. A. I. Krijtenburg te Zaamslag.

Secundi: ds. P. K. Keizer te Groningen-N., ds. T. H. Meedendorp te Ureterp, ds. J. ten Hove te Mussel, ds. D. Vreugdenhil te Zwolle, ds. C. P. Plooy te Heemstede, ds. W. de Graaf te Giesendam en ds. W. Vreugdenhil te 's-Hertogenbosch.

Almkerk-Werkendam

In afwijking van wat in het kerkelijk handboek staat, zullen de morgendiensten van de Gereformeerde Kerk van Almkerk-Werkendam met ingang van zondag 8 november gedurende het gehele jaar beginnen om **kwart vóór tien**.

Classis Stadskanaal

De kerkeraad van Winschoten besloot bij nadere overweging het aanvankelijk geprojecteerde voorstel om binnen het classicaal ressort van Stadskanaal een zesde predikant te beroepen niet in te dienen, gelet op het feit, dat in dit ressort verschillende combinaties van ge-

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Tijdelijk adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenstr. 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak
Prof. Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Diemen
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Bilthoven
Ds. C. Vonk, Schiedam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

meenten worden voorbereid: de leden van Nieuw-Buinen zullen bij de kerk van Stadskanaal gaan inwonen, Musselkanaal en Stadskanaal-Pekelderweg bespreken de mogelijkheid gezamenlijk een predikant te beroepen, terwijl Winschoten zelf contact met Sellinger heeft opgenomen.

ADRESSEN:

Hoogvliet, scriba: A. van der Does, Wijnruitstraat 289, Hoogvliet. Tel. via 010-161741.

Pernis, diaconie: K. den Arend, Overhandstraat 8, Pernis.

Het Bestuur van de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Delft heeft de eer U mede te delen als volgt te zijn samengesteld: W. Vlasblom, praeses; S. Voogt, abactis; B. van der Lugt, fiscus. Het abactiaat is gevestigd: Spoor-singel 16, Delft. Vakantie-adres: Stationsweg 69, Hoek van Holland.

Voorts deelt het Bestuur mee dat de Vereniging aan haar naam de spreuk: „VIGILANTIAE GRAVITAS STUDIO S DIGNITAS” (De waarheid der studenten is gelegen in de ernst waarmee zij waakzaamheid betrachten) heeft toegevoegd.

Het Internationaal Reformatorisch Verbond

nodigt leden en belangstellenden uit tot een **bijeenkomst** op 12 nov. a.s. om 20.15 uur in het Woestduincentrum (Woestduinstraat 16) te Amsterdam-Zuid.

Spreker is de algemeen secretaris van de Reformeerde Ecumenical Synod, dr. Paul G. Schrotenboer, over het onderwerp: „Is de Gereformeerde Oecumenische Synode Oecumenisch?”

Met grote blijdschap mogen wij U nu berichten, dat de Here ons een gezonde dochter heeft gegeven:

PETRINA WIEKE

(Pieta)

J. P. Hulshof

A. Hulshof-Stulp

31 oktober 1964

Beverlaan 6, Hilversum

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404-12452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk